

Minder nieuws voor hetzelfde geld?

Van broadsheet naar tabloid

M e e r w e t e n ?

Onderzoekers Nieuwsmonitor

Carina Jacobi

Joep Schaper

Kasper Welbers

Kim Janssen

Maurits Denekamp

Nel Ruigrok

→ 06 27 588 586

→ nel@nelruigrok.nl

→ www.nieuwsmonitor.net

→ Twitter: @Nieuwsmonitor

→ Inleiding

Vanaf half april 2013 is alleen *De Telegraaf* nog op broadsheet te lezen. De laatste jaren hebben de landelijke dagbladen één voor één een ander formaat gekregen. Veelal ging dit gepaard met discussie. Zo zou het tabloid-formaat leiden tot minder en vooral kortere artikelen. In dit rapport gaan we na in hoeverre deze verwachting juist is gebleken. Van de landelijke dagbladen onderzoeken we of en in welke mate het aantal artikelen, de lengte van de artikelen, de lengte van de woorden en de lengte van de koppen is veranderd sinds de dagbladen op tabloid zijn overgegaan.

→ Van broadsheet naar tabloid

Het begrip tabloid verwijst niet alleen naar het formaat van de krant. In de andere betekenis ligt een kwalitatief oordeel over de journalistiek ten grondslag. De term is afkomstig uit Engeland waar 'de tabloids' overmatig veel aandacht besteden aan sensatieverhalen, roddel, sterren, seks, sport en andere human interest verhalen. Voor een toenemend aantal human interest artikelen in kwaliteitskranten is in de wetenschap de term 'tabloidization' bedacht. In Nederland hebben we de bekende roddelbladen, maar kennen we niet de tabloidkranten zoals in Engeland, die het tabloidformaat koppelen aan een berichtgeving zoals in de roddelpers. De overgang op het tabloidformaat door *Trouw*, *AD*, *de Volkskrant* en *NRC Handelsblad* was geen inhoudelijke keuze, maar was puur gebaseerd op het handzamer formaat. In dit onderzoek richten wij ons niet op inhoudelijke veranderingen, daarvoor is ander onderzoek nodig. Wij concentreren ons op de vraag of verandering naar het tabloidformaat ervoor zorgt dat er in zijn geheel minder ruimte is in de krant en minder ruimte per pagina.

Uit onderzoek van Starkman¹ naar Amerikaanse dagbladen blijkt dat de lengte van artikelen sinds 2003 sterk is afgenomen. Vooral uit een meting van het aantal artikelen langer dan 2.000 of 3.000 woorden blijkt dat de kranten steeds minder ruimte voor uitgebreide achtergrondartikelen hebben. Zo nam het aantal artikelen langer dan 2.000 woorden in de *Los Angeles Times* in 10 jaar met 86 procent af. Voor *The Washington Post* halveerde het aantal lange artikelen en *The Wall Street Journal* publiceerde 35 procent minder artikelen van 2.000 woorden of langer.

De overstap naar tabloid-formaat zorgt voor nieuwe dilemma's voor kranten. Volgens Willem Schoonen, hoofdredacteur van *Trouw*, is het soms passen en meten: „In ieder geval was het een veel grotere verandering dan we aanvankelijk dachten. Onze redactie had in het begin de neiging om een broadsheet te maken op tabloidformaat. We hadden even tijd nodig om te wennen. Op het grote broadsheetformaat passen veel artikelen. Dan kun je een scala aan onderwerpen een plek geven. Bij tabloid heb je die ruimte niet. Je moet dan scherpe keuzes maken” (*Reformatorisch Dagblad*, 15 april 2013). Toch meent Peter Vandermeersch (hoofdredacteur *NRC Handelsblad*) in hetzelfde artikel dat de lezer toch evenveel inhoud krijgt als in de tijd van de broadsheet: “Sommige abonnees vroegen zich bij de overstap af of het een bezuiniging was. Zij vergeleken het aantal pagina's van de broadsheet met de tabloid.” Glimlachend: „Er waren er zelfs die het aantal woorden op een pagina telden. Maar de lezer kreeg niet minder.”

Beide hoofdredacteurs denken juist dat door concurrentie met televisie en internet en de overdaad aan het snelle nieuws er juist meer ruimte voor achtergrond komt in de dagbladen.

¹ http://www.cjr.org/the_audit/major_papers_longform_meltdown.php?page=all

Vandermeersch: “De nadruk verschuift bij ons steeds meer naar het brengen van eigen nieuws en achtergrondartikelen.” Schoonen: „Dat is bij *Trouw* ook zo. Door de komst van radio, televisie, internet en sociale media is de functie van de krant voortdurend veranderd. Wij zijn in de loop van de tijd steeds meer achtergrondverhalen gaan brengen. Dat heeft dus niet alleen te maken met de komst van tabloid, al is dat formaat wel heel geschikt om achtergrondartikelen te publiceren” (*Reformatorisch Dagblad*, 15 april 2013).

De ontwikkeling van broadsheet naar tabloid kan leiden tot minder artikelen, kortere artikelen en kortere woorden. Kunnen de kranten nog evenveel en even uitgebreide achtergrondartikelen kwijt in de krant als voorheen? Leidt een afname van langere, diepgaandere stukken tot een vershraling van de kranten? Natuurlijk zijn lange artikelen niet hetzelfde als goede artikelen. Wel kan gesteld worden dat een zo volledig mogelijke, genuanceerde uitleg van bijvoorbeeld de Eurocrisis of een doorwrochte reconstructie van de val van een kabinet veel woorden vergt.

In dit onderzoek analyseren we de veranderingen die de kranten hebben ondergaan door op tabloidformaat te verschijnen. We kijken specifiek naar het aantal artikelen en naar de lengte van de artikelen. Daarnaast kijken we naar het woordgebruik. In hoeverre zijn de zinnen langer of korter geworden en worden de woorden die men gebruikt korter of langer? Ten slotte onderzoeken we de lengte van de kop van de artikelen. In hoeverre is het aantal woorden in de kop toe- of afgenomen door de wijziging van het formaat? Naast de analyse van de ontwikkelingen binnen de krant, vergelijken we de kranten ook onderling. In welke krant staan de meeste woorden? Staan er meer lange artikelen in ‘kwaliteitskranten’ *NRC Handelsblad*, *Trouw* en *de Volkskrant*, dan in de ‘populaire dagbladen’ *De Telegraaf* en het *Algemeen Dagblad*?

→ Methode

De landelijke dagbladen zijn op verschillende momenten overgegaan op tabloidformaat. *Trouw* was de eerste, op 3 februari 2005, datzelfde jaar gevolgd door *Algemeen Dagblad* (1 september 2005). Pas in 2010 ging *de Volkskrant* over, om precies te zijn op 29 maart gevolgd door *NRC Handelsblad* op 7 maart 2011.

Om de verschillen te onderzoeken hebben we steekproeven genomen van de verschillende dagbladen vanaf 2003. Tussen naast de jaren 2003 en 2013 hebben we in 6 tussenliggende jaren (2004, 2006, 2008, 2010, 2011, en 2012) om de drie maanden een willekeurige steekproef van twee weken nieuws getrokken per dagblad. Zie tabel 1 voor een overzicht van deze data.

Om uitspraken te kunnen doen over de mate waarin de kranten zijn veranderd voor en na de overgang naar tabloid formaat vergelijken we de periode voor en na de overgang. Per dagblad onderzoeken we het aantal artikelen per dag dat gemiddeld is gepubliceerd, de gemiddelde lengte van de artikelen, de lengte van zinnen in aantal woorden, het aantal tekens per woord en het aantal woorden per kop. *De Telegraaf* verschijnt tot op heden nog steeds op broadsheet. Om net als voor de andere kranten twee periodes met elkaar te kunnen vergelijken hebben we voor *De Telegraaf* een ‘veranderdatum’ gekozen in het midden van de onderzoeksperiode, namelijk 1 januari 2009.

² Bakker P, Scholten O. 2011. *De Communicatiekaart van Nederland*. Kluwer: Amsterdam. P. 19.

Tabel 1 Overzicht van de artikelen per jaar per dagblad

	de Volkskrant	NRC	Trouw	AD	De Telegraaf
2003	6.002	6.183	5.122	6.358	5.142
2004	7.070	7.418	5.892	8.949	7.411
2006	5.284	4.702	5.308	7.776	8.671
2008	5.302	4.298	5.165	7.230	7.927
2010	5.727	3.902	4.553	5.654	7.367
2011	5.926	4.703	4.688	8.193	7.607
2012	5.254	4.391	4.163	7.918	8.316
2013	2.948	2.384	2.209	2.972	4.412
Totaal	43.513	37.981	37.100	55.050	56.853

→ Resultaten

Tabel 2 toont de uitkomsten van de verschillende analyses per medium. De dagbladen staan in de kolommen en in de rijen staan steeds de resultaten voor en na de periode waarin de krant over is gegaan op tabloidformaat. Over het algemeen schrijven het *AD* en *De Telegraaf* meer en kortere artikelen dan *de Volkskrant*, *NRC Handelsblad* en *Trouw*.

De kranten volgen verschillende patronen. Het aantal artikelen in *de Volkskrant* precies hetzelfde is precies hetzelfde gebleven, terwijl het aantal in *NRC Handelsblad* en *Trouw* is gedaald. In deze dagbladen vinden we respectievelijk 11,9% en 7,3% minder artikelen gemiddeld per dag. Het aantal artikelen in *AD* is juist gestegen, met ruim 3%. Ditzelfde gebeurt in *De Telegraaf* en wel op grote schaal. De krant publiceert gemiddeld na 2009 bijna een kwart meer artikelen dan in de periode ervoor.

Tabel 2 Aantal artikelen en lengte artikelen voor en na overstap op tabloidformaat

	de Volkskrant	NRC	Trouw	AD	De Telegraaf
<i>Aantal artikelen</i>					
Voor Tabloid	121	109	109	150	134
Na Tabloid	121	96	101	155	167
Stijging/daling in %	0	-11,9	-7,3	3,3	24,6
<i>Lengte artikelen</i>					
Voor Tabloid	405	462	352	259	286
Na Tabloid	455	520	384	255	298
Stijging/daling in %	12,3	12,6	9	-1,5	4,2

<i>Aantal woorden</i>					
<i>gemiddeld per uitgave</i>					
Voor Tabloid	49.005	50.358	38.368	38.850	38.324
Na Tabloid	55.055	49.920	38.784	39.525	49.766
Stijging/daling in %	12,3%	-0,9%	1,1%	1,7%	29,9%

De lengte van de artikelen is over het algemeen gestegen, op het *AD* na. Gemiddeld is de stijging het sterkst in *NRC Handelsblad* (12,6%) gevolgd door *de Volkskrant* (12,3%) en *Trouw* (9,0%). In het *AD* neemt het aantal woorden per artikel iets af (1,5%). Het aantal artikelen per krant neemt echter wel toe. In *De Telegraaf* zien we een lichte stijging van het aantal woorden per artikel (4,2%).

In alle dagbladen is de totale hoeveelheid nieuws gemeten in aantal woorden gestegen. Alleen in *NRC Handelsblad* zien we een lichte daling.

De grootste stijging vinden we in *De Telegraaf*. In totaal krijgt de lezer gemiddeld bijna 30% meer woorden te lezen. In *de Volkskrant* treffen we gemiddeld 12,3% meer nieuws aan. In *Trouw* en *AD* krijgt de lezer iets meer nieuws voorgeschoteld, terwijl de lezer van *NRC Handelsblad* het gemiddeld met iets minder nieuws moet doen, een daling van bijna 1%.

Om de trends per dagblad te duiden, interpreteren we de stijging of daling van de drie verschillende metingen. In *de Volkskrant* is er geen toe- of afname van het aantal artikelen, maar zijn alle artikelen per saldo iets langer geworden, wat in totaal een iets grotere krant oplevert. *NRC Handelsblad* publiceert sinds het op tabloid is overgegaan minder artikelen, maar de artikelen zijn per saldo wel langer geworden, netto is de krant iets kleiner geworden. *Trouw* laat hetzelfde patroon zien, maar deze krant is per saldo iets groter geworden. De korte artikelen zijn geschrapt ten gunste van de langere artikelen. Het *AD* is vooral meer kortere berichten gaan schrijven, ten koste van de lange artikelen. *De Telegraaf* schrijft sinds 2009 meer artikelen en gemiddeld langere artikelen. Dit levert dan ook een flinke stijging op in het totale aantal woorden per uitgave.

→ **Woordgebruik in de krant**

Een tweede aspect dat we onderzoeken is het aantal woorden dat de journalisten gebruiken per zin en de lengte van de woorden die worden gebruikt. Ook nemen we de koppen van de kranten onder de loep. Is het inderdaad zo dat het tabloidformaat ervoor zorgt dat de koppen in de kranten korter worden?

Allereerst het aantal woorden per zin. Het aantal woorden per zin verschilt niet zoveel tussen kranten. *NRC Handelsblad* en *Trouw* maken gemiddeld langere zinnen dan *de Volkskrant*, het *AD* en *De Telegraaf*. Alle 'kwaliteitskranten' vertonen een trend naar kortere zinnen. Gemiddeld nemen de zinnen met ruim 5% af. De grootste daling in de lengte van de zinnen vindt plaats in *NRC Handelsblad*; gemiddeld neemt het aantal woorden in deze krant met 7,4% af. In *de Volkskrant* is dit percentage 5,2% en in *Trouw* 3,3%. Interessant aan de andere kant is dat het

aantal woorden per zin in het *AD* gelijk is gebleven, en in *De Telegraaf* juist is toegenomen met 7,7%.

Tabel 3 Woordgebruik in de artikelen voor en na de introductie van het tabloidformaat

	de Volkskrant	NRC	Trouw	AD	De Telegraaf
<i>Aantal woorden per zin</i>					
Voor Tabloid	11,5	12,2	12	11,5	10,4
Na Tabloid	10,9	11,3	11,6	11,5	11,2
Stijging/daling in %	-5,2	-7,4	-3,3	0	7,7
<i>Aantal tekens per woord</i>					
Voor Tabloid	5,95	5,95	5,94	5,84	5,88
Na Tabloid	5,91	5,87	5,93	5,82	5,83
Stijging/daling in %	-0,7	-1,3	-0,2	-0,3	-0,9
<i>Woorden per kop</i>					
Voor Tabloid	7	7	6,2	6	4,3
Na Tabloid	6,4	7	7	6,8	3,9
Stijging/daling in %	-8,6	0	12,9	13,3	-9,3

Wat het woordgebruik betreft laten alle dagbladen een afname zien in lengte van de gebruikte woorden. De woorden die in de zinnen voorkomen worden korter. Deze afname is niet sterk. In *NRC Handelsblad* neemt de lengte van woorden met 1,3% af, gevolgd door *De Telegraaf* (0,9%) en *de Volkskrant* (0,7%). De verschillen in de andere kranten zijn nog kleiner.

Een laatste kenmerk betreft het aantal woorden in de koppen boven de artikelen. Hier zien we een wisselend beeld. De koppen van *de Volkskrant* en *De Telegraaf* zijn korter geworden, maar de koppen in de andere dagbladen zijn gelijk gebleven (*NRC Handelsblad*) of juist toegenomen (*Trouw* en *AD*).

→ Lange artikelen

De laatste analyse betreft het aantal lange artikelen in de dagbladen. Uit het Amerikaanse onderzoek bleek dat er minder lange artikelen verschijnen in de kranten in de VS. Is deze trend ook te zien in Nederland, of specialiseren de kranten zich juist op achtergrondverhalen, zoals Peter Vandermeersch beweert?

In tabel 4 staat het overzicht van de hoeveelheid lange artikelen in de dagbladen. Hierbij onderzoeken we artikelen die langer zijn dan 1.000 woorden. We onderzoeken het aantal lange artikelen ten opzichte van de overige artikelen en berekenen het gemiddeld aantal artikelen per editie per periode.

Tabel 4 Aantal artikelen in de dagbladen langer dan 1.000 woorden

	de Volkskrant	NRC	Trouw	AD	De Telegraaf
<i>Voor tabloid</i>					
Gemiddeld aantal artikelen	121	109	109	150	134
Verhouding art. langer dan 1.000 w. in %	6,2	8,2	5	2,3	1,9
Gemiddeld aantal lange artikelen	7,5	8,9	5,5	3,5	2,5
<i>Na tabloid</i>					
Gemiddeld aantal artikelen	121	96	101	155	167
Percentage artikelen langer dan 1.000 w.	8,3	11,2	6	2	1,6
Gemiddeld aantal lange artikelen	10	10,8	6,1	3,1	2,7

We zien een duidelijk onderscheid in de 'kwaliteitskranten' en de 'populaire kranten'. Het *AD* en *De Telegraaf* publiceren verhoudingsgewijs een stuk minder artikelen dan *de Volkskrant* en *NRC Handelsblad*. *Trouw* staat daar tussenin. 5 tot 6 procent van de artikelen is langer dan 1.000 woorden.

Zowel in *de Volkskrant*, *Trouw* als in *NRC Handelsblad* is het percentage artikelen langer dan 1.000 woorden toegenomen. Dit percentage is in zowel het *AD* als *De Telegraaf* juist afgenomen. In het *AD* bijvoorbeeld is in de eerste periode het percentage artikelen langer dan 1.000 woorden slechts 2,3 procent. Dit neemt in de periode na de overgang naar tabloid verder af naar 2 procent. In *De Telegraaf* is de verhouding lange artikelen iets afgenomen, maar omdat het totaal aantal artikelen flink is gestegen staan er netto meer lange artikelen in *De Telegraaf*. Per editie zijn er tegenwoordig ruim 2,6 artikelen langer dan 1.000 woorden in de krant te vinden.

De sterkste stijging van lange artikelen vinden we in *NRC Handelsblad*, waar het aantal lange artikelen na de overgang op tabloidformaat is toegenomen tot ruim 11%. Een stijging ten opzichte van de periode voor het tabloidformaat van ruim 3%-punt. In deze krant is het gemiddeld aantal lange artikelen per uitgave ook het hoogst; 10,8 sinds de krant op tabloid verschijnt.

In *de Volkskrant* ligt het aantal lange artikelen iets lager; gemiddeld 10 per krant. Sinds de tabloidperiode is het aantal en de verhouding lange en korte artikelen toegenomen. In *Trouw* zien we slechts een kleine toename van het aantal artikelen langer dan 1.000 woorden.

→ Conclusie

De bewering dat er minder nieuws verschijnt door de overgang naar tabloidformaat houdt geen stand bij alle dagbladen. Alleen bij *NRC Handelsblad* zien we een zeer kleine afname van het totaal aantal nieuws dat een lezer gemiddeld voorgeschoteld krijgt per dag. Alle andere dagbladen vertonen juist een stijging in de hoeveelheid nieuws dat zij publiceren.

Verder is er een onderscheid te zien tussen de 'kwaliteitskranten' aan de ene kant en de 'populaire kranten' aan de andere kant. Niet alleen publiceren *de Volkskrant*, *NRC Handelsblad* en *Trouw* duidelijk langere artikelen dan het *AD* en *De Telegraaf*, ook publiceren zij relatief veel meer langere artikelen. Opvallend hierbij is dat na de overgang op het tabloidformaat dit

percentage is toegenomen in de kwaliteitskranten, terwijl er bij zowel *AD* als *De Telegraaf* een daling te zien is van het aantal lange artikelen.

Ook wat het woordgebruik betreft is er een onderscheid tussen beide typen dagbladen. De lengte van de zinnen neemt af in zowel *de Volkskrant*, *NRC Handelsblad* als *Trouw*, terwijl deze gelijk blijft in het *AD* en stijgt in *De Telegraaf*. De zinnen in *De Telegraaf* zijn na 2009 iets langer dan de zinnen in *de Volkskrant* nadat die krant is overgegaan op het tabloidformaat. In alle dagbladen worden de woorden gemiddeld iets korter.

De uitspraken van de hoofdredacteuren van de kwaliteitskranten dat de nadruk steeds meer komt te liggen op eigen nieuwsgaring en achtergrondverhalen lijkt grotendeels uit te komen, kijkend naar de uitkomsten. De toename van het nieuws en met name de toename van het aantal langere artikelen in de dagbladen zijn hier een goede indicatie voor. Aan de andere kant vormen de afname van het aantal woorden per zin en de afname van het aantal tekens per woord een indicatie voor eenvoudiger taalgebruik in de dagbladen. Onderzoek naar de inhoud van de artikelen is nodig om hierover daadwerkelijke uitspraken te kunnen doen, maar tot nu toe lijkt de krantenlezer weinig te vrezen te hebben van dagbladen op tabloidformaat.